

HOTĂRÂREA CURȚII
18 iunie 1991*

Elliniki Radiophonia Tileorassi AE
împotriva
Dimotiki Etairia Pliroforissis și Sottrios Kouvelas

[cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de Monomeles Protodikeio (instanță regională) din Salonic]

„Drepturi exclusive în materie de radiodifuziune și de televiziune - Libera circulație a mărfurilor
– Libertatea de a presta servicii — Norme de concurență — Libertatea de exprimare”

Cauza C-260/89

În cauza C-260/89,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Monomeles Protodikeio (instanță regională) din Salonic (Grecia) pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

Elliniki Radiophonia Tileorassi Anonimi Etairia (ERT AE),

intervenientă: Panellinia omospondia syllogon prossopikou ERT,

și

Dimotiki Etairia Pliroforissis (DEP),

Sotirios Kouvelas,

intervenienți,

Nicolaos Avdellas și alții,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea Tratatului CEE, în special a articolelor 2, 3 litera (f), 9, 30, 36, 85 și 86,

CURTEA,

* Limba de procedură: greaca.

compusă din domnii O. Due, președinte, T. F. O' Higgins, G. C. Rodríguez Iglesias și M. Díez de Velasco, președinți de cameră, Sir Gordon Slynn, domnii C. N. Kakouris, R. Joliet, F. A. Schockweiler și P. J. G. Kapteyn, judecători,

avocat general: domnul C. O. Lenz,

grefier: domnul H. A. Ruehl, administrator principal

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

– pentru Elliniki Radiophonia Tileorassi Anonimi Etairia, de către V. Kostopoulos și K. Kalavros, avocați în Baroul din Atena,

- pentru Dimotiki Etairias Pliroforissis și Sotirios Kouvelas, de către A. Vamvakopoulos, A. Panagopoulos și P. Ladas, avocați în Baroul din Salonic,

– pentru Guvernul Republicii Franceze, de către doamna E. Belliard, director adjunct al Direcției pentru Afaceri Juridice din cadrul Ministerului Afacerilor Externe și de către domnul G. de Bergues, secretar adjunct principal al Afacerilor Externe în cadrul aceleiași minister, în calitate de agenți,

– pentru Comisia Comunităților Europene, de către domnul G. Marengo, consilier juridic, domnul B. Jansen și doamna Condou-Durande, membri ai serviciului juridic, în calitate de agenți,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea observațiilor orale ale doamnei Elliniki Radiophonia Tileorassi Anonimi Etairia, ale Dimotiki Etairia Pliroforissis și ale Comisiei, prezentate în ședința din 27 noiembrie 1990,

după ascultarea concluziilor avocatului general prezentate în ședința din 23 ianuarie 1991,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin Ordonanța din 11 aprilie 1989, primită la Curte la 16 august 1989, Monomeles Protodikeio (instanță regională) din Salonic, hotărând printr-o ordonanță președințială, a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, mai multe întrebări preliminare privind interpretarea articolelor 2, 3 litera (f), 9, 30, 36, 85 și 86 din același tratat, precum și a

articolului 10 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „Convenția europeană a drepturilor omului“), în vederea aprecierii compatibilității cu aceste dispoziții a unui regim național de drepturi exclusive în materie de televiziune.

2 Aceste întrebări au fost adresate în cadrul unui litigiu între Elliniki Radiophonia Tileorassi Anonimi Etairia (denumită în continuare „ERT”), întreprindere elenă de radio și de televiziune căreia statul elen i-a acordat drepturi exclusive pentru a-și exercita activitățile, pe de o parte, și Dimotiki Etairia Pliroforissis (denumită în continuare „DE”), societate municipală informațională în Salonic, și domnul S. Kouvelas, primarul acestui oraș, pe de altă parte. În ciuda existenței drepturilor exclusive de care beneficiază ERT, DEP și primarul au creat la Salonic, în 1989, un post de televiziune care, chiar din acest an, a început să difuzeze programe de televiziune.

3 ERT a fost creată prin Legea nr. 1730/1987 (Jurnalul Oficial al Republicii Elene nr. 145 A din 18.8.1987, p. 144). În conformitate cu articolul 2 alineatul (1) din această lege, ERT are ca obiect organizarea, exploatarea și dezvoltarea radiodifuziunii, precum și contribuirea la informarea, cultura și divertismentul poporului elen, fără scop lucrativ. Alineatul (2) din acest articol prevede faptul că statul acordă ERT un privilegiu exclusiv în materie de radio și de televiziune pentru orice activitate care contribuie la realizarea obiectivului acesteia. Privilegiul cuprinde, în special, difuzarea de sunete și de imagini de orice natură începând de pe teritoriul elen prin metode de radiodifuziune și de televiziune destinate unei recepții generale, fie prin circuite speciale închise, prin cablu sau oricare altă formă și instalarea posturilor de radiodifuziune și de televiziune. În temeiul alineatului (3) al articolului 2, ERT produce și exploatează prin orice mijloace programe de radiodifuziune și de televiziune. Articolul 16 alineatul (1) din această lege interzice oricărei persoane să întreprindă, fără autorizație emisă de ERT, activități pentru care ERT deține un drept exclusiv.

4 Estimând că activitățile DEP și ale primarului din Salonic intrau sub incidența drepturilor exclusive, ERT a inițiat procedura ordonanței președințiale în fața instanței regionale din Salonic cu scopul de a obține, în temeiul articolului 16 din Legea nr. 1730/1987, citată anterior, interdicția de a difuza orice emisiune, confiscarea echipamentului tehnic precum și punerea acestuia sub sechestru. În fața acestei instanțe, DEP și domnul Kouvelas au invocat, în primul rând, dispozițiile dreptului comunitar și ale Convenției europene a drepturilor omului.

5 Având în vedere faptul că această cauză ridică probleme importante de drept comunitar, instanța națională a suspendat judecata pentru a adresa Curții următoarele întrebări preliminare:

„ (1) O lege care autorizează doar pe un singur operator să dețină monopolul televiziunii pe întreg teritoriul unui stat membru și să procedeze la transmisii televizate de orice natură este compatibilă cu dispozițiile Tratatului CEE și cu dreptul secundar comunitar?

2) În cazul unui răspuns afirmativ, libertatea fundamentală de circulație a mărfurilor prevăzută de articolul 9 din Tratatul CEE este încălcată și în ce măsură, luând în considerare faptul că

exercitarea de către un singur operator a privilegiului exclusiv în materie de televiziune atrage după sine o interdicție pentru ceilalți cetățeni din Comunitate de a exporta, închiria sau distribui prin orice modalitate în statul membru în cauză materiale, suporturi de sunet, filme, documentare televizate și alte produse care pot fi utilizate pentru emisia de mesaje televizate, dacă nu este pentru a servi interesele operatorului menționat anterior, deținător al privilegiului exclusiv al televiziunii, mai ales atunci când operatorul în cauză beneficiază de asemenea de posibilitatea de a alege după bunul său plac materialul național și produsele naționale și să le prefere pe acestea celor din alte state membre din Comunitate ?

3) Acordarea dată unui singur operator a privilegiului exclusiv în materie de televiziune constituie, și în ce măsură, o măsură al cărei efect echivalează cu restricții cantitative la import și care este interzisă în mod expres prin dispoziția articolului 30 din Tratatul CEE?

4) În cazul în care acordarea prin lege unui singur operator a privilegiului exclusiv de a efectua programe de televiziune și de a realiza pe întreg teritoriul unui stat membru transmisii televizate de orice natură trebuie considerată legală atâta timp cât aceasta intră sub incidența dispoziției articolului 36 din Tratatul CEE, astfel cum a fost interpretată de Curtea de Justiție, deoarece acordarea respectivă îndeplinește o cerință imperativă și servește unui scop de interes general, precum organizarea televiziunii în calitate de serviciu de interes public, rezultatul nu depășește scopul urmărit și în ce măsură, cu alte cuvinte, îndeplinirea acestui scop, care este de fapt protejarea interesului public, are loc în modul cel mai puțin oneros, adică cea care blochează cel mai puțin libera circulație a mărfurilor?

5) Drepturile exclusive acordate de către un stat membru unei întreprinderi (unui operator) în materie de transmisii televizate și exercitarea acestor drepturi sunt compatibile și în ce măsură cu regulile de concurență ale dispozițiilor combinate ale articolelor 85 și 3 litera (f) din Tratatul CEE, dat fiind că realizarea de către întreprinderea în cauză a anumitor acte și, cu titlu de exemplu, faptul că aceasta procedează în exclusivitate (a) la difuzarea de mesaje publicitare, (b) la punerea în circulație de filme, documentare și alte opere televizate produse în Comunitate, (c) la alegerea discreționară a distribuției și a transmisiei de mesaje televizate, filme, documentare și alte opere împiedică, restrânge sau denaturează competiția în detrimentul consumatorilor comunitari în sectorul său de activitate și pe întreg teritoriul statului membru, chiar dacă legea o autorizează să facă acest lucru?

6) În cazul în care statul membru utilizează întreprinderea responsabilă cu exercitarea serviciului de televiziune, chiar și în ceea ce privește activitatea comercială a acesteia — în special publicitatea —, în calitate de întreprindere responsabilă cu gestionarea de servicii de interes economic general, regulile de concurență ale dispozițiilor combinate ale articolelor 85 și 3 litera (f) sunt incompatibile și în ce măsură, cu îndeplinirea misiunii acordate acestei întreprinderi?

7) Se poate considera că o astfel de întreprindere, căreia legea statului membru a conferit dreptul exclusiv în materie de televiziune de a realiza pe întreg teritoriul statului în cauză la transmisii televizate de orice natură, deține o poziție dominantă pe o parte semnificativă a pieței comune?

8) În cazul unui răspuns afirmativ, faptul că această întreprindere impune consumatorilor comunitari (în absența oricărei concurențe pe piață) prețuri de monopol pentru emisiunile publicitare televizate, precum și un tratament preferențial după bunul său plac și faptul că

aceasta îndeplinește actele menționate în cea de-a cincea întrebare menționată anterior și care conduce la eliminarea concurenței în sectorul său de activitate constituie acestea, și în ce măsură, o utilizare abuzivă a poziției sale dominante?

9) Faptul că o lege conferă în prezent unui operator unic monopolul televiziunii pe întreg teritoriul unui stat membru și privilegiul exclusiv de a realiza transmisiile televizate de orice natură este compatibil, pe de o parte, cu scopul social urmărit de Tratatul CEE (în conformitate cu preambulul și cu articolul 2), care constă în îmbunătățirea constantă a condițiilor de viață ale popoarelor europene și creșterea rapidă a nivelului de trai și, pe de altă parte, cu dispoziția articolului 10 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului din 4 noiembrie 1950?

10) Libertatea de exprimare consacrată la articolul 10 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului din 4 noiembrie 1950 și obiectivul social al Tratatului CEE menționat anterior și prevăzut în preambul și articolul 2 din tratatul citat anterior impun *per se* obligații statelor membre, iar acestea sunt independente de existența dispozițiilor scrise de drept comunitar în vigoare? »

6 Pentru o prezentare mai detaliată a cadrului juridic și a faptelor aflate în litigiu în acțiunea principală, a derulării procedurii, precum și a observațiilor scrise prezentate Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar sunt reluate în cele ce urmează numai în măsura în care sunt necesare pentru raționamentul Curții.

7 Rezultă, în esență, din hotărârea de trimitere că prin prima întrebare instanța națională încearcă să afle dacă dreptul comunitar se opune existenței unui monopol al televiziunii deținut doar de o singură societate careia statul membru i-a acordat drepturi exclusive în acest scop. Cea de-a doua, a treia și a patra întrebare vizează problema de a ști dacă normele privind libera circulație a mărfurilor, în special articolul 9 și articolele 30 și 36 din tratat, se opun existenței unui astfel de monopol. Dat fiind că aceste întrebări se referă la un monopol de servicii, este necesar să se considere că acestea vizează nu doar normele tratatului în domeniul liberei circulații a mărfurilor, ci și cele privind libertatea de a presta servicii și în special articolul 59 din tratat.

8 Cea de-a cincea, a șasea, a șaptea și a opta întrebare se referă la interpretarea regulilor de concurență aplicabile întreprinderilor. În această privință, instanța națională urmărește să afle, în primul rând, dacă articolul 3 litera (f) și articolul 85 din tratat se opun acordării, de către stat, de drepturi exclusive în domeniul televiziunii. În al doilea rând, instanța națională se întreabă cu scopul de a ști dacă o întreprindere care se bucură de un drept exclusiv în materie de televiziune pe întreg teritoriul unui stat membru deține, prin urmare, o poziție dominantă pe o parte semnificativă a pieței, în sensul articolului 86 din tratat, și dacă anumite comportamente constituie un abuz al acestei poziții dominante. În al treilea rând, instanța națională urmărește să afle dacă punerea în aplicare a regulilor de concurență se opun exercitării misiunii speciale atribuite unei astfel de întreprinderi.

9 Cea de-a noua și a zecea întrebare urmăresc examinarea unei situații de monopol în domeniul televiziunii având în vedere articolul 2 din tratat, pe de o parte, și articolul 10 din Convenția europeană a drepturilor omului, pe de altă parte.

Cu privire la monopolul televiziunii

10 Este necesar să se amintească faptul că, în Hotărârea din 30 aprilie 1974, Sacchi, considerentul 14 (155/73, Rec. p. 409), Curtea a hotărât că nicio dispoziție din tratat nu se opune faptului că statele membre, din motive de interes public, de natură neeconomică, sustrag de la jocul concurenței emisiunile de radioteleviziune, conferind uneia sau mai multor unități dreptul exclusiv de a proceda la acest lucru.

11 Cu toate acestea, rezultă din articolul 90 alineatele (1) și (2) din tratat că modalitatea în care este organizat sau exercitat acest monopol poate aduce atingere normelor tratatului, în special celor privind libera circulație a mărfurilor, libertatea de a presta servicii și regulile de concurență.

12 Prin urmare, este necesar să se răspundă instanței naționale că dreptul comunitar nu se opune atribuirii unui monopol al televiziunii din considerente de interes public, de natură neeconomică. Cu toate acestea, modalitățile de organizare și de exercitare a unui astfel de monopol nu trebuie să aducă atingere dispozițiilor din tratat cu privire la libera circulație a mărfurilor și a serviciilor și la regulile de concurență.

Cu privire la libera circulație a mărfurilor

13 Este necesar să se observe, cu titlu introductiv, că rezultă din Hotărârea din 30 aprilie 1974, Sacchi, citată anterior, că emisiunile cu mesaje televizate intră sub incidența normelor din tratat referitoare la prestările de servicii și că un monopol în materie de televiziune, fiind un monopol de prestare de servicii, nu este, ca atare, contrar principiului liberei circulații a mărfurilor.

14 Cu toate acestea, rezultă din aceeași hotărâre că schimburile privind orice tipuri de materiale, suporturi de sunet, filme și alte produse utilizate pentru difuzarea de mesaje televizate se supun normelor cu privire la libera circulație a mărfurilor.

15 În această privință, este necesar să se precizeze că acordarea unei singure întreprinderi de drepturi exclusive în materie de emiteri de mesaje televizate și atribuirea în acest sens a puterii exclusive de a importa, închiria sau de a distribui materiale și produse necesare pentru difuzarea acestora nu constituie, ca atare, o măsură al cărei efect echivalează cu o restricție cantitativă, în sensul articolului 30 din tratat.

16 Situația ar fi diferită în cazul în care ar rezulta, direct sau indirect, o discriminare între produsele naționale și produsele importate în detrimentul acestora din urmă. Revine instanței

naționale, care este singura competentă pentru judecarea faptelor, să examineze dacă acesta este cazul în speță.

17 În ceea ce privește articolul 9 din tratat, este suficient să se constate că acest articol prezintă o interdicție, între statele membre, a drepturilor vamale de import și de export și a oricăror taxe cu efect echivalent. Dat fiind că dosarul nu conține nicio indicație din care să rezulte că legislația în cauză implică perceperea unei taxe de import sau de export, articolul 9 nu pare a fi pertinent pentru aprecierea monopolului în cauză, având în vedere normele privind libera circulație a mărfurilor.

18 Prin urmare, este necesar să se răspundă că articolele Tratatului CEE privind libera circulație a mărfurilor nu se opun acordării de drepturi exclusive unei singure întreprinderi în domeniul emisiunilor cu mesaje televizate și nici atribuirii în acest scop a puterii exclusive de a importa, închiria sau distribui materiale și produse necesare difuzării, în măsura în care nu rezultă de aici o discriminare între produsele naționale și produsele importate în detrimentul acestora din urmă.

Cu privire la libertatea de a presta servicii

19 În temeiul articolului 59 din tratat, restricțiile privind libertatea de a presta servicii în cadrul Comunității trebuiau eliminate până la sfârșitul perioadei de tranziție în ceea ce privește resortisanții statelor membre stabiliți într-un alt stat al Comunității decât cel al beneficiarului prestației. Cerințele stricte ale acestei dispoziții prezintă, în special, eliminarea oricărei forme de discriminare împotriva unui prestator de servicii stabilit într-un alt stat membru decât cel în care se prestează serviciile respective.

20 Or, astfel cum s-a indicat la considerentul 12 din prezenta hotărâre, cu toate că existența unui monopol de prestare de servicii nu este, ca atare, incompatibilă cu dreptul comunitar, nu poate fi exclusă posibilitatea ca monopolul să fie aranjat astfel încât acesta să aducă atingere normelor referitoare la libertatea de a presta servicii. Aceasta este situația, în special, în cazul în care monopolul are drept rezultat o discriminare între emisiunile de televiziune naționale și cele care provin din celelalte state membre, în detrimentul acestora din urmă.

21 În ceea ce privește monopolul avut în vedere în acțiunea principală, rezultă din textul articolului 2 alineatul (2) din Legea nr. 1730/1987, precum și din jurisprudența Consiliului de Stat elen că privilegiul exclusiv al ERT cuprinde atât dreptul de difuzare a propriilor emisiuni (denumit în continuare „difuzare”) precum și dreptul de a capta și de a retransmite emisiuni care provin din alte state membre (denumit în continuare „retransmisie”).

22 Astfel cum a observat Curtea, cumulul monopolului de difuzare și de retransmisie de aflat în posesia unei singure întreprinderi oferă acestei întreprinderi posibilitatea de a-și transmite propriile programe și, în același timp, de a limita retransmisia programelor din alte state membre. Această posibilitate, în absența oricărei garanții privind retransmisia programelor din alte state membre, poate determina întreprinderea să își favorizeze propriile programe în

detrimentul unor programe străine. Într-un astfel de sistem, egalitatea de șanse dintre difuzarea propriilor programe și retransmisia programelor din alte state membre riscă, prin urmare, să fie grav compromisă.

23 Problema de a ști dacă cumulul dreptului exclusiv de difuzare cu cel de retransmisie conduce efectiv la o discriminare în detrimentul programelor care provin din alte state membre ține de aprecierea faptelor pentru care doar instanța națională este competentă.

24 În continuare, este necesar să se sublinieze faptul că normele referitoare la libertatea de a presta servicii se opun unei reglementări naționale care are astfel de efecte discriminatorii, excepție făcând cazul în care această reglementare nu intră sub incidența dispoziției derogatorii prevăzute la articolul 56 din tratat, la care face trimitere articolul 66. Rezultă din articolul 56, care trebuie interpretat strict, că normele discriminatorii pot fi justificate prin motive de ordin public, de siguranță publică și de sănătate publică.

25 Or, reiese din observațiile formulate în fața Curții că reglementarea în cauză avea ca obiectiv unic evitarea perturbărilor datorate numărului restrâns de canale disponibile. Cu toate acestea, un astfel de obiectiv nu putea constitui o justificare a acestei reglementări, în sensul articolului 56 din tratat, atunci când întreprinderea în cauză nu utilizează decât un număr limitat de canale disponibile.

26 Prin urmare, este necesar să se răspundă instanței naționale că articolul 59 din tratat se opune unei reglementări naționale care creează un monopol al drepturilor exclusive de difuzare de programe proprii și de retransmisie de programe provenind din alte state membre, atunci când un astfel de monopol determină efecte discriminatorii în detrimentul programelor provenind din alte state membre, excepție făcând cazul în care această reglementare nu este justificată prin unul dintre motivele indicate la articolul 56, la care face trimitere articolul 66 din tratat.

Cu privire la regulile de concurență

27 Este necesar să se amintească, cu titlu introductiv, că articolul 3 litera (f) din tratat nu enunță decât un obiectiv al Comunității care a fost precizat în mai multe dispoziții ale tratatului referitoare la regulile de concurență, printre care se numără, în special, articolele 85, 86 și 90.

28 În ceea ce privește comportamentul autonom al unei întreprinderi, acesta trebuie să fie apreciat având în vedere dispozițiile tratatului care se aplică întreprinderilor, precum, în special, articolele 85, 86 și articolul 90 alineatul (2).

29 În ceea ce privește articolul 85, este suficient să se observe că acesta se aplică, în conformitate cu proprii termeni, acordurilor „între întreprinderi”. Or, instanța de trimitere nu furnizează nicio indicație privind existența oricărui acord între întreprinderi. Prin urmare, nu este necesar să se interpreteze această dispoziție.

30 Articolul 86 din tratat prevede că este incompatibilă cu piața internă, în măsura în care ar putea aduce atingere comerțului dintre statele membre, folosirea în mod abuziv a unei poziții dominante deținute pe piața internă sau pe o parte semnificativă a acesteia.

31 În această privință, este necesar să se amintească faptul că o întreprindere care beneficiază de un monopol legal poate fi considerată ca ocupând o poziție dominantă în sensul articolului 86 din tratat (a se vedea Hotărârea din 3 octombrie 1985, CBEM, considerentul 16, 311/84, Rec. p. 3261), și că teritoriul unui stat membru, pe care se întinde acest monopol, poate constitui o parte semnificativă a pieței comune (a se vedea Hotărârea din 9 noiembrie 1983, Michelin, considerentul 28, 322/81, Rec. p. 3461).

32 În cazul în care articolul 86 din tratat nu interzice un monopol ca atare, acesta se opune totuși exploatării abuzive a acestuia. În acest scop, articolul 86 enumără, cu titlu de exemplu, un anumit număr de practici abuzive.

33 În această privință, este necesar să se precizeze că, în conformitate cu articolul 90 alineatul (2) din tratat, întreprinderile responsabile cu gestionarea de servicii de interes economic general rămân supuse regulilor de concurență atâta timp cât nu se demonstrează că punerea în aplicare a acestor reguli este incompatibilă cu exercitarea misiunii speciale a acestora (a se vedea, în special, Hotărârea din 30 aprilie 1974, Sacchi, citată anterior, considerentul 15).

34 Prin urmare, este de competența instanței naționale să aprecieze compatibilitatea practicilor unei astfel de întreprinderi cu articolul 86 și să verifice dacă aceste practici, în cazul în care acestea sunt contrare acestei dispoziții, pot fi justificate prin necesitățile care rezultă din misiunea specială care ar fi eventual atribuită întreprinderii în cauză.

35 În ceea ce privește măsurile cu caracter statal, și mai precis acordarea de drepturi exclusive, este necesar să se sublinieze că, în cazul în care articolele 85 și 86 vizează exclusiv întreprinderile, tratatul impune totuși statelor membre să nu ia sau să nu mențină în vigoare măsuri ce pot elimina efectul util al acestor dispoziții (a se vedea Hotărârea din 16 noiembrie 1977, INNO, considerentele 31 și 32, 13/77, Rec. p. 2115).

36 Prin urmare, articolul 90 alineatul (1) prevede că, în ceea ce privește întreprinderile cărora le acordă drepturi speciale sau exclusive, statele membre nu adoptă și nu mențin nicio măsură contrară normelor din tratat.

37 În această privință, este necesar să se constate că articolul 90 alineatul (1) din tratat se opune acordării, de către un stat membru, a unui drept exclusiv de retransmisie de emisiuni de televiziune unei întreprinderi care deține un drept exclusiv de difuzare de emisiuni, atunci când aceste drepturi ar putea crea o situație în care această întreprindere este determinată să încalce articolul 86 din tratat printr-o politică de emisie discriminatorie în favoarea propriilor programe.

38 Prin urmare, este necesar să se răspundă instanței de trimitere că articolul 90 alineatul (1) din tratat se opune acordării unui drept exclusiv de difuzare și a unui drept exclusiv de retransmisie de emisiuni de televiziune unei singure întreprinderi, atunci când aceste drepturi ar putea crea o situație în care această întreprindere este determinată să încalce articolul 86 printr-o politică de emisie discriminatorie în favoarea propriilor sale programe, cu excepția cazului în care punerea în aplicare a articolului 86 împiedică realizarea misiunii speciale care i-a fost atribuită.

Cu privire la articolul 2 din tratat

39 În conformitate cu o jurisprudență constantă a Curții (a se vedea, în special, Hotărârea din 24 ianuarie 1991, Alsthom, C-339/89, Rec. p. I-107), articolul 2 din tratat, menționat în a noua și a zecea întrebare preliminară, descrie misiunea Comunității Economice Europene. Obiectivele enunțate de această dispoziție vizează existența și funcționarea Comunității a căror realizare trebuie să fie rezultatul instituirii pieței comune și a apropierii progresive a politicilor economice ale statelor membre.

40 Prin urmare, este necesar să se răspundă instanței naționale că articolul 2 nu poate furniza criteriile pentru a aprecia conformitatea unui monopol al televiziunii naționale cu dreptul comunitar.

Cu privire la articolul 10 din Convenția europeană a drepturilor omului

41 Cu privire la articolul 10 din Convenția europeană a drepturilor omului, menționată la cea de-a noua și a zecea întrebare, este necesar să se amintească cu titlu introductiv că, în conformitate cu o jurisprudență constantă, drepturile fundamentale fac parte integrantă din principiile generale de drept a căror respectare este asigurată de către Curte. În acest scop, Curtea se inspiră din tradițiile constituționale comune statelor membre, precum și din indicațiile furnizate de instrumentele internaționale privind protecția drepturilor omului la care statele membre au cooperat sau la care au aderat (a se vedea, în special, Hotărârea din 14 mai 1974, Nold, considerentul 13, 4/73, Rec. p. 491). Convenția europeană a drepturilor omului are, în această privință, o semnificație deosebită (a se vedea, în special, Hotărârea din 15 mai 1986, Johnston, considerentul 18, 222/84, Rec. p. 1651). De aici rezultă că, astfel cum a afirmat Curtea în Hotărârea din 13 iulie 1989, Wachauf, considerentul 19 (5/88, Rec. p. 2609), nu pot fi admise în Comunitate măsuri care sunt incompatibile cu respectarea drepturilor omului astfel recunoscute și garantate.

42 În conformitate cu jurisprudența sa (a se vedea Hotărârile din 11 iulie 1985, Cinéthèque, considerentul 26, 60/84 și 61/84, Rec. p. 2605 și din 30 septembrie 1987, Demirel, considerentul 28, 12/86, Rec. p. 3719), Curtea nu poate să aprecieze, având în vedere Convenția europeană a drepturilor omului, o reglementare națională care nu se află sub incidența domeniului de aplicare a dreptului comunitar. În schimb, din moment ce o astfel de reglementare intră sub incidența domeniului de activitate a dreptului comunitar, Curtea, sesizată cu titlu preliminar, trebuie să furnizeze toate elementele de interpretare necesare pentru aprecierea, de către instanța națională, a conformității acestei reglementări cu drepturile

fundamentale a căror respectare este asigurată de către Curte, astfel cum acestea rezultă, în special, din Convenția europeană a drepturilor omului.

43 În special, atunci când un stat membru invocă dispozițiile combinate ale articolelor 56 și 66 pentru a justifica o reglementare care este de natură să împiedice exercitarea libertății de a presta servicii, această justificare, prevăzută prin dreptul comunitar, trebuie să fie interpretată în lumina principiilor generale de drept și, în special, a drepturilor fundamentale. Astfel, reglementarea națională în cauză nu va putea beneficia de excepțiile prevăzute prin dispozițiile combinate ale articolelor 56 și 66 decât în cazul în care aceasta este conformă cu drepturile fundamentale a căror respectare este asigurată de către Curte.

44 Rezultă de aici că, într-un astfel de caz, este de competența instanței naționale și, după caz, a Curții să aprecieze punerea în aplicare a acestor dispoziții, ținând seama de toate normele de drept comunitar, inclusiv de libertatea de exprimare, consacrată la articolul 10 din Convenția europeană a drepturilor omului, în calitate de principiu general de drept a cărui respectare este asigurată de către Curte.

45 Prin urmare, este necesar să se răspundă instanței naționale că limitările aduse puterii statelor membre de a pune în aplicare dispozițiile menționate la articolele 66 și 56 din tratat din motive de ordin public, de siguranță publică și de sănătate publică, trebuie să fie apreciate în lumina principiului general al libertății de exprimare, consacrat la articolul 10 din Convenția europeană a drepturilor omului.

Cu privire la cheltuielile de judecată

46 Cheltuielile efectuate de către guvernul francez și de către Comisie, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța națională, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de către Monomeles Protodikeio din Salonic prin hotărârea din 11 aprilie 1989, declară:

1) Dreptul comunitar nu se opune atribuirii unui monopol al televiziunii din considerente de interes public, de natură neeconomică. Cu toate acestea, modalitățile de organizare și de exercitare a unui astfel de monopol nu trebuie să aducă atingere dispozițiilor din tratat în materie de liberă circulație a mărfurilor și a serviciilor sau a regulilor de concurență.

2) Articolele Tratatului CEE privind libera circulație a mărfurilor nu se opun acordării de drepturi exclusive unei singure întreprinderi în domeniul emisiilor cu mesaje televizate și nici atribuirii în acest scop a puterii exclusive de a importa, închiria sau distribui materiale și produse necesare difuzării, în măsura în care nu rezultă de aici o discriminare între produsele naționale și produsele importate în detrimentul acestora din urmă.

3) Articolul 59 din tratat se opune unei reglementări naționale care creează un monopol al drepturilor exclusive de difuzare de programe proprii și de retransmisie de programe provenind din alte state membre, atunci când un astfel de monopol determină efecte discriminatorii în detrimentul programelor provenind din alte state membre, excepție făcând cazul în care această reglementare nu este justificată prin unul dintre motivele indicate la articolul 56, la care face trimitere articolul 66 din tratat.

4) Articolul 90 alineatul (1) din tratat se opune acordării unui drept exclusiv de difuzare și a unui drept exclusiv de retransmisie de programe de televiziune unei singure întreprinderi, atunci când aceste drepturi ar putea crea o situație în care această întreprindere este determinată să încalce articolul 86 printr-o politică de emisie discriminatorie în favoarea propriilor sale programe, cu excepția cazului în care punerea în aplicare a articolului 86 împiedică realizarea misiunii speciale care i-a fost atribuită.

5) Articolul 2 din Tratatul CEE nu poate furniza criteriile pentru a aprecia conformitatea unui monopol al televiziunii naționale cu dreptul comunitar.

6) Limitările aduse puterii statelor membre de a pune în aplicare dispozițiile menționate la articolele 66 și 56 din tratat din motive de ordin public, de siguranță publică și de sănătate publică, trebuie să fie apreciate în lumina principiului general al libertății de exprimare, consacrat la articolul 10 din Convenția europeană a drepturilor omului.

Due	O'Higgins	Rodríguez Iglesias	Díez de Velasco	
Slynn	Kakouris	Joliet	Schockweiler	Kapteyn

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, 18 iunie 1991.

Grefier
J.-G. Giraud

Președinte
O. Due